

УДК 364.3:322(438)

Л. Д. Владиченко, д-р філос. наук, КНУТШ

РЕФОРМУВАННЯ ЦЕРКОВНОГО ФОНДУ – АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНИХ ВІДНОСИН В ПОЛЬЩІ

Проведено дослідження сучасного стану реформування Церковного фонду в Польщі, як одного з найактуальніших питань державно-конфесійної сфери. З'ясовано терміни та причини виникнення Церковного фонду і його цільового призначення. Окреслено причини урядової ініціативи щодо реформування Церковного фонду. Проведено аналіз законотворчої урядової та парламентської ініціативи у проведенні окресленої реформи. Описано сучасний стан переговорного процесу між уповноваженими представниками уряду Польщі та релігійними організаціями щодо реформування вказаного фонду.

Ключові слова: Церковний фонд, державно-конфесійні відносини, право "мертвої руки", благодійна діяльність релігійних організацій, сакральні будівлі, соціальне забезпечення духовних осіб.

Одним із актуальних питань державно-конфесійних відносин в Польщі є питання, що стосується реформування Церковного фонду. На сьогодні, в польському суспільстві триває жвава дискусія з вказаної тематики. Громадська думка щодо реформування Церковного фонду розділилася. В переважній більшості громадська критика стосується державних дотацій Католицької церкви. Церковний фонд в Польщі був створений на підставі ст. 8 Закону від 20 березня 1950 р. "Про прийняття державою власності "мертвої руки" (Право "мертвої руки" – норма феодального права, яка існувала в Європейських країнах в Середньовіччі. Згідно даної норми існувала заборона відносно відчуження земельного майна, яке належало до церковної власності), доручення пасторам володіння фермерськими господарствами і створення Церковного Фонду та деяких інших законів". В ст.8 вказаного закону зазначалося, що: "дохід від нерухомості, отриманий на підставі цього закону, та державні дотації, ухвалені Радою Міністрів, утворюють Церковний фонд" [21]. Експерти зазначають, що на сьогодні, на фоні світової економічної кризи, яка, зокрема, позначилася і на польській економіці, нагальною є реформа державних видатків, зокрема і тих, що стосуються релігійних організацій. Враховуючи той факт, що Церковний фонд у наш час втратив своє первісне призначення, актуалізується питання щодо його реформування.

Проблема реформування Церковного фонду в Польщі останнім часом обговорюється експертами державно-конфесійних відносин і фахівцями у сфері конфесійного та конкордатного права, зокрема такими, як А. Пеньонжек, А. Галла, М. Пжецішевські [13], М. Агносевіч [1], Є. Вісловські [23], оскільки останні вважають існування даного феномену архаїзмом в державній фінансовій системі країни. Інша група експертів (Ю. Круковські, П. Борецькі [5], Б. Станош [17], Я. Зеліньські, З. Сосновські) вважає недоцільною ідею реформування Церковного фонду. Після офіційної заяви Уряду Польщі (грудень 2011 р.) щодо державної ініціативи з ліквідації Церковного фонду вищевказана проблема набула нової хвилі актуальності. З інформацією про перебіг переговорів між урядом та релігійними організаціями можна ознайомитися на офіційному сайті Міністерства адміністрації і цифризації [18]. Законодавчі ініціативи щодо вказаної проблематики викладені в матеріалах офіційного парламентського веб-порталу Польщі [19] та на офіційному веб-порталі відкритої бази даних органів законодавчої влади Польщі [9]. Також зауважимо, що проблема реформування Церковного фонду Польщі в Україні висвітлюється спорадично, виключно в ЗМІ. Отже, дана стаття покликана до актуалізації вказаної проблематики в сфері дослідження міжнародного досвіду державно-конфесійних відносин.

Метою даної статті є дослідження сучасного стану реформування Церковного фонду в Польщі, як одного з найактуальніших питань державно-конфесійної сфери.

Досягненню цієї мети сприятиме виконання наступних завдань: з'ясування термінів і причин виникнення Церковного фонду і його цільового призначення; розкриття причин урядової ініціативи щодо реформування Церковного фонду; висвітлення сучасного стану переговорного процесу між уповноваженими представниками уряду Польщі та релігійних організацій щодо проведення зазначеної реформи; аналіз законотворчої урядової і парламентської ініціативи у проведенні окресленої реформи.

Згідно з чинними правовими нормами вищезазначеного закону від 20 березня 1950 р., до Церковного фонду мали б надходити доходи, отримані державою від експропрійованого майна у церков і релігійних організацій після Другої світової війни, щоб потім рівномірно розподіляти ці кошти між релігійними організаціями відповідно до пропорційно відібраного майна. Однак в період існування Польської Народної Республіки (1944–1989 рр.) Церковний фонд повноцінно не виконував покладених на нього функцій, на чому наголошують експерти.

Зокрема, Анджей Пеньонжек, в даному контексті, зазначає, що зі сторони держави: "Ніколи не проводилася інвентаризація нерухомості, яку було відчужено у державну власність згідно з законом, а також не було здійснено спроб з'ясувати ані кількості таких надходжень, ані методів їхньої оцінки" [11].

Після відповідних політичних і економічних перетворень, а саме розпаду Польської Народної Республіки і утворенню Третьої Польської Республіки (1989 р.), серед багатьох питань державно-конфесійного комплексу, зокрема актуалізувалося питання діяльності Церковного фонду та розширення його функцій.

Урегулювання питання стосовно цільового призначення коштів Церковного фонду здійснюється п. 1 ст. 9 вищезазначеного закону, § 1 Розпорядження Ради Міністрів від 23 серпня 1990 р. "З питань розширення Церковного фонду" та Статутом Церковного фонду (прийнятого в 1991 р.). Згідно норм вищезазначених правових актів, за рахунок коштів Церковного фонду державні фінансові дотації направляються на: благодійну, освітньо-виховну, опікунсько-виховну діяльність церков і релігійних організацій; ремонт та підтримку історичних сакральних об'єктів; соціальне та медичне забезпечення священнослужителів [15; 20].

Діяльність Церковного фонду розповсюджується на всі церкви та релігійні організації в Польщі, які мають статус юридичної особи, однак більшість дотацій отримує Католицька церква. З 1997 р. фінансування фонд отримує виключно з державного бюджету. З 1990 р. по 1996 р. Церковний фонд мав окремий банківський рахунок і отримував, окрім бюджетних, інші надходження.

Використовуючи офіційні дані, представлені Міністерством внутрішніх справ і адміністрацій щодо видатків з державного бюджету до Церковного фонду в період з 1990 р. до 2004 р., прослідкуємо означену динаміку державних дотацій до фонду.

Безпосередньо, у 1990 р. кошти Церковного фонду становили 2 110 071 злот. (з них 2000000 злот. складала дотація з державного бюджету). Зокрема, на соціальне та медичне забезпечення священнослужителів було виділено 166 104 злот., що становить 7,9 % з зазначених коштів. Передбачені дотації на благодійно-опікунську та освітньо-виховну діяльність і ремонт історичних сакральних об'єктів складала 91,7 % (1 935 300 злот.).

З вищезазначених дотацій, які передбачено на безпосереднє проведення церквами і релігійними організаціями соціальної діяльності і догляду за культовими будівлями: 50,1 % коштів направлено на харитативно-опікунську діяльність; 15,4 % – на освітньо-виховну; 34,5 % – на ремонтні роботи культових будівель. Щодо відсоткового розподілення коштів по релігійних організаціях, слід зазначити, що найбільша їх частина – 83,7 % була надана Католицькій церкві, на другому місці з отримання державних дотацій – Польська автокефально-православна церква (7,9 %), решту – 8,4 % розподілено між усіма іншими зареєстрованими релігійними організаціями, що існували в Польщі.

У 2001 р. кошти Церковного фонду складала 132 280 000 злотих. Як бачимо, за десять років відбулося зростання державних дотацій більш, ніж в шістьдесят разів. З вищезазначеної суми – 91,8 % (121541048,72 злот.) було направлено на соціальне та медичне забезпечення священнослужителів, а 8,2 % (10738951,28 злот.) передбачалося на фінансування благодійної діяльності та ремонтно-реставраційні роботи. Також можемо побачити, що за десять років відбулося зміщення дотаційного асигнування в сторону виділення коштів на пенсійне утримання духовних осіб (причому щороку даний відсоток зростає). Що стосується конфесійного розподілу коштів, то ситуація залишилася майже незмінною: 89,45 % дотацій направлено до Католицької церкви; 8,08 % отримала Польська автокефально-православна церква і 2,47 % коштів з Церковного фонду розподілено між іншими релігійними організаціями Польщі [14].

Слід зазначити, що в період з 2001 р. до 2011 р. фінансування Церковного фонду набуло сталого характеру і не перевищувало ста мільйонів злотих. Наприклад, бюджет Церковного фонду складає у: 2002 р. – 75 719 000 злот.; 2003 р. – 78 333 000 злот.; 2004 р. – 78 333 000 злот.; 2008 р. – 97 908 000 злот.; 2009 р. – 95 929 000 злот.; 2010 р. – 86 336 000 злот.; 2011 р. – 89 000 000 злот. [8]. Після 2001 р. набув стабільності розподіл між дотаціями на соціальне і медичне страхування священнослужителів (коливання від 84 % до 88 %) та благодійницьку діяльність та проведенням ремонтних робіт культових будівель (коливання від 12 % до 16 %). Незмінним, також, залишився розподіл коштів за конфесійним показником. Перше місце з отримання дотацій із Церковного фонду посідає Католицька церква, друге – Польська автокефально-православна церква, решта коштів відповідно розподіляється між релігійними меншинами Польщі (однак розподіл цих коштів не деталізується у відповідних державних звітах).

На актуальність питання щодо розподілу фінансів Церковного фонду вказує обговорення даної проблеми на засіданнях державних комісій. Наприклад, на черговому зібранні Громадської фінансової комісії, яке відбулося 5 листопада 2009 р., серед інших, було порушене питання відносно формування видатків для цілей Церковного фонду. Зокрема, це питання було актуалізовано депутатом і водночас членом Комісії з питань національних меншин Анджеєм Галла. У зверненні до генерального секретаря Міністерства внутрішніх справ і адміністрації Томаша Семоняка, А. Галла звертає увагу

на те, що у планованому бюджеті на 2010 р. закладено більш ніж 86 000 000 млн. злот., які в основному передбачені на соціальне та медичне страхування для священнослужителів, однак видатків на ремонт сакральних об'єктів не передбачено взагалі. Депутат запитує: "Чи така ситуація надалі буде стандартом, чи тільки в 2010 р. тих видатків не передбачено?" [2, s. 9].

Надана відповідь Томаша Семоняка була досить абстрактною, з якої можна зрозуміти, що такий розподіл видатків на 2010 р. передбачено у зв'язку із раціоналізацією бюджетних коштів. Зокрема секретар міністерства заявив: "Якщо говорити в цілому, то 2009 рік, незалежно від наших планів, був роком великої раціоналізації бюджетних видатків з погляду на економічну ситуацію в країні" [2, s. 10].

Зауважимо, що в польському суспільстві впродовж десяти останніх років обговорювалося питання щодо ліквідації чи принаймні реформування Церковного фонду, однак конкретних кроків зі сторони владних структур не здійснювалося.

Безпосередня практична діяльність стосовно реформування Церковного фонду розпочалася з кінця 2011 р. Зокрема, 18 листопада 2011 р. Прем'єр-міністр Дональд Туск у своєму виступі заявив про ініціативу уряду щодо ліквідації Церковного фонду, що пов'язано із проведенням пенсійної реформи в державі. Проведення даної реформи передбачає припинення фінансування з державного бюджету пенсійного забезпечення духовних осіб і впровадженню можливості для громадян, за бажанням, перераховувати 0,3 % свого прибуткового податку безпосередньо на рахунки церков і релігійних організацій. В зв'язку з цим, представники церков і релігійних організацій самостійно розподілятимуть кошти на соціальне та медичне забезпечення духовних осіб через соцстрах і касу соціального сільгоспстрахування.

Зазначена урядова ініціатива була негативно сприйнята представниками релігійних організацій. Найактивніше проти реформи Церковного фонду виступили Католицька церква та Польська автокефально-православна церква. В своїх заявах представники релігійної спільноти висловлювали побоювання щодо можливості, в подальшому, не тільки реформування, але й ліквідації Церковного фонду.

Серед експертів з питань конфесійного та конкордатного права, а також експертів з державно-конфесійних відносин не спостерігалось єдності щодо оцінок в проведенні зазначеної реформи. Зокрема, експерт з конкордатного права проф. Юзеф Круковскі наголошує на тому, що: "всі зміни, які пов'язані з цією темою [реформою Церковного фонду] (*вставка наша – Л. В.*) повинні бути узгоджені в контексті двосторонньої угоди між Апостольською Столицею і Польщею" [10].

Інша група експертів, яка солідарна з урядовою позицією, наголошувала на тому, що "накладання на Церковний фонд обов'язку фінансування соціального забезпечення духовних осіб визначено Законом від 13 жовтня 1998 р. про систему соціальних забезпечень, що не передбачає реалізації норм Конкордату між Апостольською Столицею і Республікою Польща, отже може бути змінено без відповідної угоди з представниками Церков" [24].

Зазначимо, що Церковний фонд не є окремою юридичною особою, а діє (з 2012 р.) в структурі Міністерства адміністрації і цифризації, а саме його діяльністю займається Відділ правового регулювання та Церковного фонду Департаменту релігійних організацій та національних і етнічних меншин. Саме на зазначену структурну одиницю міністерства покладена функція щодо ре-

алізації державної політики відносно питання "Церковного фонду та співпраці з Департаментом соціального забезпечення в справах соціального забезпечення духовенства" [6]. Виходячи з вищезазначеного, підготовку щодо втілення урядової ініціативи стосовно ліквідації Церковного фонду було доручено Міністерству адміністрації і цифризації.

Зокрема при міністерстві працювала робоча група, яка підготувала відповідний законопроект від 15 березня 2012 р. про ліквідацію Церковного фонду. З текстом законопроекту можна ознайомитися на офіційному веб-сайті Міністерства адміністрації і цифризації [12].

Зі сторони Католицької церкви, зокрема Католицькою інформаційною агенцією (далі KIA), було підготовлено і представлено для громадського ознайомлення рапорт про "Фінанси Католицької церкви в Польщі" [7], який стосується цільових церковних витрат на 2012 рік. Як зазначив, у своєму виступі на "Радіо ТОК FM" від 28 лютого 2012 р., Міністр адміністрації і цифризації Міхал Боні: "рапорт роз'яснює і деміфологізує ситуацію Католицької церкви. Показує велику різницю в доходах між парафіями і окремими [церковними] (вставка *наша – В. Л.*) групами" [3].

Даний рапорт містить розділ під назвою "Державний внесок у часткове дофінансування церковних інституцій", який безпосередньо присвячений дотаціям, отриманим від держави. Згідно тексту рапорту, державне дофінансування діяльності церковних інституцій складає 492 млн. 615 тис. злот. Дані кошти призначаються, безпосередньо на: Вищі церковні навчальні заклади (221 млн. 550 тис. злот.), діяльність згідно Церковного фонду (89 млн. злот.), діяльність капеланів в лікарнях (3 млн. зл.), ремонт сакральних споруд (26 млн. 665 тис.), діяльність військових капеланів (20 млн. 530 тис. злот.), діяльність тюремних капеланів (2 млн. 438 тис. злот.), діяльність прикордонних капеланів (842 тис. злот.), діяльність капеланів Державної пожежної служби (745 тис. злот.), діяльність капеланів у поліції (441 тис. злот.), діяльність капеланів у Бюро захисту уряду (150 тис. злот.), діяльність організації "Карітас Польща" (5 млн. 540 тис. злот.), дотації від Європейського Союзу (121 млн. 714 тис. злот.) [7, s.64].

Слід вказати на те, що даний рапорт був розкритикований парламентським об'єднанням Рух Палікота. Безпосередньо депутат Сейму Роман Котлінські в спілкуванні з журналістами зазначив, що "рапорт KIA не містить всієї інформації щодо державних дотацій, які виділяються для Церкви, тому він є "неправдоподібний в найвищій мірі" [16].

Впродовж 2012 р. та на початку 2013 р. відбулася серія засідань консультативно-дорадчих об'єднань представників уряду і релігійних організацій, а саме: Спільної комісії представників Уряду Польщі і Конференції єпископату Польщі (15 березня 2012 р., 20 лютого 2013 р.), Урядової і Церковної конкордатної комісії – в рамках зазначених комісій було утворено відповідні Робочі групи з фінансових питань – (3 квітня 2013 р., 12 червня 2012 р., 13 листопада 2012 р.). На засіданнях вказаних консультативно-дорадчих органів обговорювався вищезазначений урядовий законопроект щодо реформування Церковного фонду. Безпосередньо представники Католицької церкви, на противагу запропонованій урядовій пропозиції відносно 0,3 % від відрахувань прибуткового податку, відстоювали позицію щодо 0,8–1 % відповідних відрахувань.

Також відбувся ряд зустрічей (16 березня 2012 р., 11 квітня 2012 р., 11 травня 2012 р., 13 червня 2012 р., 26 червня 2012 р., 22 лютого 2013 р.) між керівництвом

міністерства і представниками релігійних меншин Польщі. Зокрема міністр М. Боні, в контексті представлення урядової позиції щодо реформи Церковного фонду зазначив, що для міністерства "важливою справою є врахування специфіки церковної і релігійної меншості" [4], щодо подальшої системи перерахувань коштів від населення. Безпосередньо на таких зустрічах зі сторони релігійної меншості були присутні уповноважені представники від сімнадцяти церков і релігійних об'єднань, а саме: Євангельського альянсу в РП, Церкви християн баптистів в РП, Євангельсько-методичної церкви в РП, Євангельсько-аугсбургської церкви в РП, Польсько-католицької церкви РП, Євангельсько-реформаційної церкви в РП, Церкви адвентистів сьомого дня в РП, П'ятидесятницької церкви в РП, Католицької церкви маріатів в РП, Старокатолицької церкви маріатів в РП, Польської автокефальної православної церкви, Новоапостольської церкви, Союзу іудейських релігійних об'єднань в РП, Мусульманських релігійних об'єднань в РП, Старообрядницької східної церкви, яка не має духовної ієрархії, Караїмських релігійних об'єднань в РП, Польської буддійської унії.

20 лютого 2013 р. на черговій зустрічі Спільної комісії представників Уряду Польщі і Конференції єпископату Польщі між сторонами переговорів було досягнуто компромісу відносно розміру сплати добровільного відсотку громадам від річного прибуткового податку. Згідно домовленостей, він складатиме 0,5 % від прибуткового податку громадян. Передбачається, що нововведення має вступити в дію з 1 січня 2014 р. Також, держава бере на себе обов'язок щодо компенсації різниці надходжень впродовж чотирьох років, в тому випадку, якщо вони будуть меншими, ніж були державні дотації.

Зазначимо, що Міністерством адміністрації і цифризації, в контексті проведення реформування Церковного фонду, було проведено законотворчу роботу щодо внесення відповідних змін до ряду дотичних законопроектів. Зокрема, 5 грудня 2012 р. міністерство внесло до Сейму "Проект закону про зміну закону від 17 травня 1989 р. про свободу совісті та віросповідання і про зміну інших законів". На сьогодні, даний законопроект повернуто на доопрацювання до міністерства, в зв'язку з новими домовленостями сторін переговорів. Наразі тривають погоджувальні процедури між Радою міністрів, Конференцією єпископату Польщі та представниками релігійної меншості щодо новелізації законопроектів.

Зауважимо, що в період з грудня 2011 р. до сьогодні, окрім вищеприписаної урядової діяльності щодо реформування Церковного фонду, законотворча діяльність стосовно даного питання паралельно відбувається у парламенті Польщі. В зазначений період до парламенту було внесено чотири законопроекти (Інформацію щодо законопроектів взято з офіційного веб-порталу відкритої бази даних законодавчої влади в Польщі [9]) і проведено парламентські слухання щодо означеної реформи.

Зокрема, 13 червня 2012 р. проходило чергове шістнадцяте засідання Сейму VII скликання, на якому відбулися парламентські слухання стосовно обговорення двох законопроектів під ідентичною назвою "Проект закону про зміну закону про прийняття державою власності "мертвої руки", доручення пасторам володіння фермерськими господарствами і створення Церковного Фонду та деяких інших законів", які були зареєстровані в Сеймі 16 грудня 2011 р. та 22 січня 2012 р. відповідно парламентськими об'єднаннями Союзом демократичних лівих і Рухом Палікота. Необхідно зазначити, що тексти вказаних законопроектів є подібними і спрямовані на ліквідацію Церковного фонду.

В ході вищезазначених парламентських слухань, за підтримку внесених законопроектів висловилися виключно представники Союзу демократичних лівих та Руху Палікота, які виступили суб'єктами законодавчої ініціативи щодо даних законопроектів. Пропозицію щодо неприйняття законопроектів висловили представники від таких парламентських об'єднань: Право і справедливість, Громадянська платформа, Солідарна Польща, Польська народна партія [25].

Враховуючи висновок Комісії адміністрації і внутрішніх справ, в якому містилася рекомендація щодо необхідності доопрацювання (в контексті результатів, досягнутих на актуальних переговорах уряду з релігійними організаціями) законопроектів, а також наявністю переважно критичних відгуків від представників парламентських об'єднань відносно обговорюваних на пленарному засіданні законопроектів, 15 червня 2012 р. подальший розгляд цих проектів нормативно-правових актів було відхилено і останні знято з парламентського розгляду. Невдовзі, 10 грудня 2012 р. і 30 січня 2013 р. відповідно, спільною групою депутатських об'єднань від Руху Палікота, Громадської платформи, Союзу демократичних лівих і окремо об'єднанням Союз демократичних лівих було повторно внесено до Сейму доопрацьовані проекти законів "Про зміну закону про прийняття державою власності "мертвої руки", доручення пасторам володіння фермерськими господарствами і створення Церковного Фонду та деяких інших законів". Наразі законопроекти знаходяться на розгляді до першого слухання в Сеймі і направленні на юридичну експертизу.

Також зазначимо, що згідно з результатами соціологічного опитування, проведеного у березні 2013 р. Центром дослідження громадської думки, "більш ніж половина поляків підтримує рішення про ліквідацію Церковного фонду і введення можливості перерахування 0,5 відсот. прибуткового податку вибраній Церкві або релігійній організації. Дві п'ятих анкетованих є противниками такого рішення" [22].

Питання реформування Церковного фонду, на сьогодні, є актуальним питанням державно-конфесійних відносин в Польщі і викликає жваві дискусії в країні. Констатуємо те, що думки громадськості відносно реформування Церковного фонду діаметрально розділилися. Підсумовуючи вище окреслене, зазначимо аргументи двох сторін.

Прихильники реформи висловлюють наступні аргументи: первісна ідея Церковного фонду втратила свою актуальність; державні дотації з Церковного фонду дублюють інші аналогічні державні видатки для Церкви; державні дотації з Церковного фонду нерационально розподіляються за цільовим призначенням; за двадцять один рік від демократичних перетворень в Польщі видатки на Церковний фонд нерационально збільшилися більш ніж в сорок раз; наявність соціальних і медичних державних дотацій для відратування в Пенсійний фонд духовним особам дискримінує решту громадян Польщі, оскільки останні таких державних дотацій не мають; за попередньо проведеними підрахунками, релігійні організації після реформування Церковного фонду зможуть отримувати більшу суму коштів від добровільних відратувань певного відсотку річного прибуткового податку громадян ніж, наразі, релігійні організації отримують з державних дотацій.

Відповідно противники реформи зазначають, що: Католицька церква зазнала численних несправедливостей від радянської влади (переслідувань духовних осіб, експропріацію церковного майна і т. д.) тому має

право на сучасні дотації з державного бюджету, в якості рекомпенсації політики Радянського Союзу; Католицька церква зробила значний внесок для формування демократичної Польщі, тому заслуговує на наявні державні дотації; ліквідація таких дотацій спричинить дискримінацію прав духовних осіб; ліквідація Церковного фонду призведе до ліквідації державних дотацій не тільки Католицькій церкві, але й іншим зареєстрованим релігійним організаціям, які, наразі, потребують даного фінансування; запропонована державна новелізація добровільних відратувань певного відсотку від річного прибуткового податку громадян не надає гарантій щодо отримання в подальшому релігійними організаціями еквівалентної суми коштів, які останні отримують від держави.

Таким чином, в якості рекомендації зазначимо, що запропонована урядова реформа Церковного фонду в подальшому має проходити на паритетних основах між представниками уряду і релігійної спільноти та враховувати інтереси не тільки релігійної більшості країни, але й представників релігійної меншості. Перспективою подальших досліджень окресленої тематики можуть слугувати наукові розвідки відносно дослідження питання реституції церковної власності в Польщі.

Список використаних джерел

1. Agnosiewicz M. Dlaczego Hausner zapomniał o Funduszu Kościelnym. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3218>.
2. Biuletyn z posiedzenia : Komisji Finansów Publicznych (NR 226), 2009. – №2941/VI kad. – Warszawa : Wydawnictwo Sejmowe – Wydział Poligrafii.
3. Boni o zadaniach administracji i o rozmowach o Funduszu Kościelnym [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mac.gov.pl/wiadomosci/boni-o-zadaniach-administracji-i-o-rozmowach-o-funduszu-kościelnym>.
4. Boni z przedstawicielami kościołów i związków wyznaniowych o likwidacji Funduszu Kościelnego [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mac.gov.pl/dzialania/boni-z-przedstawicielami-kościolow-i-zwiazkow-wyznaniowych-o-likwidacji-funduszu-kościelnego>.
5. Borecki P. Fundusz Kościelny = 0,03–0,04 proc. budżetu [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gosc.pl/doc/1102979.Fundusz-Koscielny-0-030-04-proc-budzetu>.
6. Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mac.gov.pl/departament-wyznan-religijnych-oraz-mniejszosci-narodowych-i-etnicznych>.
7. Finanse Kościoła katolickiego w Polsce (analiza) / uproz. Łukasz Kasper. – Warszawa, 2012. – 64 s. 8. Fundusz Kościelny [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pl.wikipedia.org/wiki/Fundusz_Ko%C5%9Bcielny.
9. Otwarta baza danych publicznych w Polsce [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sejmometr.pl>.
10. Pabis M. Rząd złamał konkordat // BIBUŁA-pismo niezależne [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bibula.com/?p=52093>.
11. Pieniążek A. Informacja w sprawie Funduszu Kościelnego / Andrzej Pieniążek [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3826>.
12. Projekt założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o przejęciu przez państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego oraz niektórych innych ustaw [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mac.gov.pl/wp-content/uploads/2012/03/Projekt-za%C5%82o%C5%BCe%C5%842.pdf>.
13. Przeciszewski M. Państwo to ogromny dłużnik Kościoła. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://m.se.pl/wydarzenia/opinie/marcin-przeciszewski-panstwo-to-ogromny-duznik-koscioa_214860.html.
14. Przychody i wydatki Funduszu Kościelnego (1990–2004). Załącznik Nr 1 do Informacji w sprawie Funduszu Kościelnego z dnia 3 września 2004 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.racjonalista.pl/xpliki/fundusz.pdf>.
15. Rozszerzenie zakresu celów Funduszu Kościelnego [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,1310>.
16. Ruch Palikota o raporcie KAI: "niewiarygodny w najwyższym stopniu" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://duchowy.pl/2012/03/01/ruch-palikota-o-raporcie-kai-%E2%80%9Eniewiarygodny-w-najwyzszym-stopniu>.
17. Stanosz B. Opinia na temat senackiego projektu ustawy O zniesieniu Funduszu Kościelnego [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3829/q,Opinia.na.temat.senackiego.projektu.ustawy.O.zniesieniu.Funduszu.Koscielnego>.
18. Strona internetowa Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mac.gov.pl>.
19. Strona internetowa Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sejm.gov.pl>.
20. Uchwała nr 148 Rady Ministrów z dnia 7 listopada 1991 r. w sprawie statutu Funduszu Kościelnego (M. P. z dnia 22 listopada 1991 r.); Dotacje z Funduszu Kościelnego [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mac.gov.pl/wp-content/uploads/2011/12/Fundusz-Ko%C5%9Bcielny.pdf>.
21. Ustawa z dnia 20 marca 1950 r. O przejęciu przez państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dziennikustaw.gov.pl/DU/1950/s/9/87/1>.
22. Większość Polaków

popiera możliwość przekazania podatku wybranemu Kościołowi [Elektronny recypc]. – Режим доступу : http://www.pastoralis.pl/aktualnosci/polska/wiekszosc_polakow_popiera_mozliwosc_przekazania_podatku_wybranemu_kosciolowi. 23. Wisłowski J. Opinia o projekcie ustawy O zniesieniu Funduszu Kościelnego [Elektronny recypc]. – Режим доступу: <http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3832/q,Opinia.o.projekcie.ustawy.O>.

zniesieniu.Funduszu.Koscielnego. 24. Zapowiedź likwidacji. Fundusz Kościelny. Wersja elektroniczna dostępna pod adresem: http://pl.wikipedia.org/wiki/Fundusz_Ko%C5%9Bcielny. 25. Posiedzenie Sejmu VII kadencji [Elektronny recypc]. – Режим доступу: <http://sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/komunikat.xsp?documentId=17F5969474C95DC5C1257A0E00227355>.

Надійшла до редколегії 06.09.13

Л. Д. Владыченко

РЕФОРМИРОВАНИЕ ЦЕРКОВНОГО ФОНДА – АКТУАЛЬНЫЙ ВОПРОС ГОСУДАРСТВЕННО-КОНФЕССИОНАЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ В ПОЛЬШЕ

Проведено исследование современного состояния реформирования церковного фонда в Польше как одного из самых актуальных вопросов государственно-конфессиональной сферы. Выяснено сроки и причины возникновения Церковного фонда и его целевого назначения. Определены причины правительственной инициативы касающейся реформирования Церковного фонда. Проведен анализ законодательской правительственной и парламентской инициативы в проведении намеченной реформы. Описано современное состояние переговорного процесса между уполномоченными представителями правительства Польши и религиозными организациями относительно реформы указанного фонда.

Ключевые слова: Церковный фонд, государственно-конфессиональные отношения, право "мертвой руки", благотворительная деятельность религиозных организаций, сакральные сооружения, социальное обеспечение духовных лиц.

L. D. Vladychenko

REFORMING OF THE CHURCH FUND AS AN URGENT ISSUE OF CHURCH-STATE RELATIONS IN POLAND

The author made a research of the current state of reforming of the Church Fund in Poland as one of the most urgent issues of state-church area. There have been clarified the timing and causes of establishing of the Church Fund and its purpose. Additionally there have been highlighted the reasons for the governmental initiative to reform the Church Fund. The governmental and parliamentary legislative initiatives were analysed from perspective of conducting above mentioned reform. The author also outlined the current state of negotiations between the authorized representatives of the Polish government and religious organizations to reform the Church Fund.

Keywords: Church Fund, state-church relations, the right of the "dead hand", charitable activities of religious organizations, sacral building, social insurance of the clergy.

УДК 174

Н. В. Горбенко, асп., Інститут суспільства, КУ ім. Б. Грінченка

ЗНАЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В УКРАЇНІ

В статті досліджується значення формування корпоративної культури в сучасному університеті, як складової публічної моралі – а саме, механізму координування інтересів певної спільноти людей (університету) і особистості. Розглядаються основні проблеми (зовнішнього та внутрішнього характеру), які є актуальними для розвитку вітчизняної університетської корпорації.

Ключові слова: корпоративна культура, університет, філософія освіти.

Етико-філософський аналіз корпоративної культури університету постає досить новим напрямом вітчизняної філософської думки, оскільки ще до середини ХХ століття етика як галузь філософського знання мала переважно метафізичний характер. І лише ближче до зламу тисячоліть в ній починає спостерігатися поворот досліджень до прикладних проблем та проблем публічної моралі (виникають біоетика, політична етика, бізнесова етика, етика в освіті тощо). Тепер етичні відносини носять характер переважно не міжособистісний, а відносин між групою людей і особистістю.

Таким чином, актуалізація прикладної етики в контексті теорії, практики і переосмислення багатьох соціальних проблем може стати підґрунтям подальшого реформування сучасного українського суспільства. І однією з нагальних потреб сьогодення постає відновлення культурного капіталу в Україні, забезпечення подальшого розвитку людського капіталу в умовах світових викликів. Провідна роль, на нашу думку, у розв'язанні окреслених проблем належить, перш за все, університетській системі освіти і науки.

Проте, сучасний університет в умовах генезису інформаційного суспільства та соціокультурних трансформацій потребує нової системи ціннісно-нормативних уявлень, що забезпечать його існування і зможуть виступити регулятивами суспільного життя, самореалізації особистості. Саме такою новою системою цінностей, на нашу думку, має стати корпоративна культура, щоб сприяти реалізації інтелектуального капіталу і творчого потенціалу особистості.

Корпоративна культура університету постає складовою більш широкого поняття корпоративної культури в

сфері публічної моралі. Поняття "корпоративної культури", питання моральності в організаційних та виробничих відносинах досліджено досить ґрунтовно: починаючи від соціологічних праць К. Маркса, Ф. Енгельса; продовжуючи на зламі ХІХ–ХХ ст. – Е. Дюркгеймом і Ф. Тьоннісом; та закінчуючи більш глобальною "теорією управління" початку ХХ ст., й поширеної теорії "роздільних цінностей" (запозичена з японської культури ідея про створення організації з такими моральнісними цінностями, які б об'єднували весь колектив). Можливо, саме від цих останніх теорій і створюється корпоративна етика як певний інструмент реалізації даної ідеї.

Серед зарубіжних дослідників найбільш вагомий внесок у вивчення колективних взаємовідносин зробили такі вчені як Г. Блумер, М. Вебер, Х. Візенталь, Г. Гарфінкель, І. Гофман, Р. Л. Дафт, Е. Дюркгейм, Дж. Ельстер, Дж. Коулмен, Дж. Г. Мід, Р. Міхельс, М. Олсон, К. Оффе, Т. Парсонс, А. Страус, Т. Шеллінг, А. Шютц та Т. Лукман, а також спеціалісти з теорії управління К. Грей, Г. Кунда, Г. Морган, С. Робінз, Е. Шейн тощо. У дослідженні самого поняття "корпоративна культура" істотний внесок зробили М. Армстронг, Ф. Котлер, А. Маслоу, К. Томпсон та інші.

Дослідження корпоративної культури в нашій країні розпочалися на межі ХХ–ХХІ сторіччя. Різноманітні аспекти цієї проблематики розкриті у наукових працях російських та вітчизняних вчених, а саме: С. Абрамової, О. Віханського, Ю. Гончарова, О. Грішнкової, Є. Жеріхова, Г. Захарчин, В. Козлова, А. Колота, В. Кубко, О. Кузьміна, Д. Ліфінцева, В. Маслоу, Г. Назарової, А. Наливайка, Ю. Палехи, І. Петрової, В. Разманова, Г. Хаєта, О. Харчишиної, А. Черпак та інших. Специфіка орга-